

УДК 316.44

О.Л. Андронік, ст. викладач кафедри економіки підприємства Донецького національного університету

ОЦЕНКА ОСНОВНЫХ ПОКАЗНИКОВ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

На сучасному етапі розвитку світогосподарської системи, в умовах невизначеності та нестійкості функціонування, ключовим інструментарієм забезпечення результативності реалізації соціально-економічної політики держави є: формування відповідного типу політики модернізації економіки на засадах реалізації соціетальних принципів до визначення напрямів структурно-динамічних змін; використання принципів розбудови соціально-економічних систем, застосування яких забезпечує розробку й визначення специфічного комплексу модернізаційних заходів щодо реалізації функцій генерування сприятливих умов задля цілеспрямованого загальноекономічного зростання з урахуванням трансформаційних змін на коригування до цільових орієнтирів еволюції.

Слід визнати, що створення соціетального типу економіки повинно базуватися на ознаках, можливостях і вимірах, набутих економічною системою держави на попередніх етапах її життєвого циклу Соціально-орієнтована політика згідно конституційного підходу є частиною внутрішньої державної політики, а у повноваження Верховної Ради входить затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, рівень життя, соціальна політика, економічний стан, середній клас, конкурентоспроможність економіки, модернізація національної економіки.

Робота викладена на 12 сторінках, та містить 6 рис., 2 табл., 11 джерел літератури.

Е.Л. Андроник

ОЦЕНКА ОСНОВНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

На современном этапе развития международной хозяйственной системы в условиях неопределенности и неустойчивости функционирования, ключевым инструментарием обеспечения результативности реализации социально-экономической политики государства являются: формирование соответствующего типа политики модернизации экономики на основе реализации социетальных принципов определения направлений структурно-динамических изменений; использование принципов развития социально-экономических систем, применение которых обеспечивает разработку и определение специфического комплекса модернизационных мероприятий по реализации функций генерации благоприятных условий для целенаправленного общеэкономического роста с учетом трансформационных изменений на корректировку к целевым ориентирам эволюции.

Следует признать, что создание социетального типа экономики должно основываться на признаках, возможностях и измерениях, полученных экономической системой государства на предыдущих этапах ее жизненного цикла Социально-ориентированная политика по конституционному подходу является частью внутренней государственной политики, а в полномочия Верховной Рады входит утверждение общегосударственных программ экономического, научно-технического, социального, национально-культурного развития, охраны окружающей среды.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, уровень жизни, социальная политика, экономическое положение, средний класс, конкурентоспособность экономики, модернизация национальной экономики.

Робота изложена на 12 страницах, и содержит 6 рис., 2 Табл., 11 источников литературы.

O. Andronik

ASSESSMENT OF KEY INDICATORS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

At the present stage of the world economic system in the face of uncertainty and instability of the operation of the key tools to ensure the effectiveness of social and economic policy are: formation of the type of economic modernization policy implementation based on societal principles to determine the areas of structural and dynamic changes; using the principles of building social and economic systems, the use of which provides development and modernization determine a specific set of measures to implement the functions of generating favorable conditions for purposeful overall economic growth based transformational changes in adjustments to the targets of evolution.

Admittedly, creating societal type of economy should be based on attributes, opportunities and measurements acquired economic system of the state in the previous stages of its life cycle Socio-oriented policies of the constitutional approach is part of domestic public policy, and the powers of the Supreme Council is approving national programs of economic, scientific, technical, social, cultural development and environmental protection.

Keywords: socio-economic development, quality of life, social policy, economic status, middle class, economic competitiveness, modernization of the national economy.

The work described in 12 pages and contains 6 Fig., Table 2., 11 literature sources.

Однією з нагальних проблем розвитку України є створення сприятливих умов для розвитку національної соціально-економічної системи. На сучасному етапі економічного розвитку ключовим чинником результативності соціально-економічної політики держави є використання важелів розбудови соціально-економічних систем, застосування яких забезпечує розробку специфічного комплексу заходів щодо генерування сприятливих умов загальноекономічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки країни.

Дослідження зазначеної тематики знайшло своє відображення у працях таких вчених, як О. Амоша, Л. Антошкіна, І. Бондар, В. Будяк, В. Васильченко, Є. Головаха, С. Гринкевич, Ю. Зайцев, Т. Кір'ян, Г. Клейнер, Т. Ковальчук, Е. Лібанова, В. Мандебура, Л. Овчарова, О. Олександрова, Н. Прокопенко, В. Савчук, О. Симончук, О. Сологуб, Л. Синяєва, Т. Суханова, Т. Тресвятська, Г. Ярошенко та ін.

Метою даної статті є оцінка показників, що характеризують стан соціально-економічного розвитку для формування перспективних напрямів розвитку середнього класу у системі соціально-економічного розвитку України.

На сучасному етапі розвитку світогосподарської системи, в умовах невизначеності та нестійкості функціонування, ключовим інструментарієм забезпечення результативності реалізації соціально-економічної політики держави є: формування відповідного типу політики модернізації економіки на засадах реалізації соціетальних принципів до визначення напрямів структурно-динамічних змін [1]; використання принципів розбудови соціально-економічних систем, застосування яких забезпечує розробку й визначення специфічного комплексу модернізаційних заходів щодо реалізації функцій генерування сприятливих умов задля цілеспрямованого загальноекономічного зростання з урахуванням трансформаційних змін на коригування до цільових орієнтирів еволюції.

Соціально-орієнтована політика згідно конституційного підходу є частиною внутрішньої державної політики, а у повноваження Верховної Ради входить

затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля.

Однак, за часи незалежності України, соціальні аспекти розглядаються як похідні та другорядні. Питання соціального розвитку розглядалися у Постанові Верховної Ради України № 3360-ХІІ від 2 липня 1993 р. «Про основні напрями зовнішньої політики України» у Посланні Президента України до Верховної Ради України 2002 р. «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки», у Законі України «Про основи національної безпеки України» 2003 р., в Основних напрямках соціальної політики на період до 2004 р. схвалених Указом Президента України в 2000 р., у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» 2010 року, а також Посланні Президента України до Верховної Ради України 2011 р. «Модернізація України – наш стратегічний вибір».

Щоб визначити місце України у світі в контексті забезпечення державної політики соціально-економічного розвитку, у таблиці 1 представлено зведені оцінки за показниками міжнародних рейтингових систем, котрі розглядаються в якості вихідних макроекономічних характеристик, за якими можна ідентифікувати стан національної економічної системи в контексті реалізації соціальних принципів розвитку. Недосконалість у діяльності державних органів влади у напрямі формування і реалізації дієвої соціальної політики не дозволяє попередити і мінімізувати загрози для навколишнього природного середовища, що, по суті, офіційно демонструють результати його ідентифікації у міжнародному екологічному рейтингу України за 2014р. (за «індексом екологічної ефективності») [2]. Їх репрезентовано Світовим економічним форумом, де визнано наступне: Україна займає 44-те місце серед 180 за 10 років показник покращився на 25,83%. Такий зріст свідчить про інноваційну здатність, технологічну конкурентоспроможність та інтелектуальний потенціал України.

У рейтингу Democracy Index, підготовленому аналітичним підрозділом авторитетного видання The Economist, Україна у 2011 посідала 79 місце серед 167 держав за рівнем демократії, на кінець 2014 року посіла 92 місце. Низький рівень довіри до вибраних посадовців відображається і на реалізації соціальної політики, яке породжує внутрішнє переконання громадян у тому, що існуючі проблеми в цій сфері є нездоланні. Це призводить до подальшого поглиблення розриву інтересів політиків і громадян, провокує конфліктогенність українського суспільства.

Аналіз змін міжнародних позицій конкурентоспроможності української економіки за 2001-2014 рр., виявив неоднозначні результати. Зійшовши з 69-го місця (з 75 країн) у 2001 році країна поступово піднялася до 72-го місця серед 135 країн у 2008-2009 рр. Проте, незважаючи на це, Україна поступово зміцнює свої конкурентні позиції і виправляє власний рейтинг, піднявшись з 89-го місця у 2010 р. на 76-е місце у 2014 р.

Найбільшими проблемами в Україні залишається корупція, хоча становище дещо покращилось, країна піднялась на 130 місце з 160 у 2011 році.

Особливу увагу слід звернути на рейтинги конкурентоспроможності, тому що, вони найточніше віддзеркалюють основні проблемні аспекти сталого розвитку української економіки. Конкурентоспроможність є найважливішим критерієм доцільності виходу на ринок.

За окремими показниками, такими як індекс людського розвитку Україна займає – 83 місце, індекс легкості ведення бізнесу – 83, індекс економічної свободи – 162, рівень інновацій – 64. Все це відбивається на соціально-економічному розвитку країни.

В Україні існують програми планування соціально-економічних процесів що відбуваються в державі, визначаються цілі та пріоритети соціально-економічного розвитку та заходи, які необхідно здійснити для їх досягнення. Валовий внутрішній

Таблиця 1

Показники конкурентоспроможності національної економіки (станом на 01.01.2015 р.)

Індекс	Р (N)*	Значення	
		максимально досягнуте країнами	для України
Індекс держав, що зазнали поразки при розв'язанні соціально-економічних проблем	84 (177)	114,5	76,3
Індекс світової конкурентоспроможності	76 (144)	6,95	4,14
Індекс сприйняття корупції	130 (182)	100,0	27,0
Індекс людського розвитку	83 (187)	0,97	0,747
Індекс легкості ведення бізнесу	83 (189)	За дев'ятьма показниками-індикаторами	
Глобальний інноваційний індекс [166]	64 (141)	100	36,45
Індекс економічної свободи	162 (178)	1,29	46,9
Індекс глобалізації	42 (207)	Ступінь глобальних зв'язків, інтеграції та незалежності в економічній, соціальній, технологічній, культурній, політичній та екологічній сферах	
Частка населення у віці 60 років і старше у загальній кількості населення	21 (102)	30,7	21,8
Тривалість життя (чоловіки/жінки) [109]	42 (102)	80,1/83,3	63,8/73,9
Індекс благополуччя [167]	70 (142)	комбінований показник, яким вимірюється досягнення країн світу з точки зору їх благополуччя та процвітання	
Глобальний індекс миру	150 (158)	0,62	2,845
Індекс свободи преси [66]	127 (179)	82	36,93
SEDA (Аналіз стійкості економічного розвитку країни) [152]	(150)	100	52,8
Методологія SEDA дозволяє порівнювати рівень соціально-економічного розвитку 150 країн за такими параметрами, як доходи, економічна стабільність, зайнятість, рівність доходів, громадянське суспільство, управління, освіта, охорона здоров'я, довкілля й інфраструктура. При цьому параметри охоплюють як матеріальний, так і нематеріальний добробут громадян.			

*Р – рейтинг України серед N досліджених країн.

Складено за даними [3, 4, 5]

продукт (ВВП) має безпосередній вплив на соціальний розвиток держави. До державних витрат на соціальний розвиток належать витрати на утримання та розвиток

державних закладів освіти та охорони здоров'я.

Починаючи з 2002 року просліджується тенденція до зростання ВВП до 2008 року (рис. 1). За останні 12 років обсяг номінального ВВП збільшився у 6,9 рази – з 225 млрд грн у 2002 р. до 1,56 трлн грн у 2014 році.

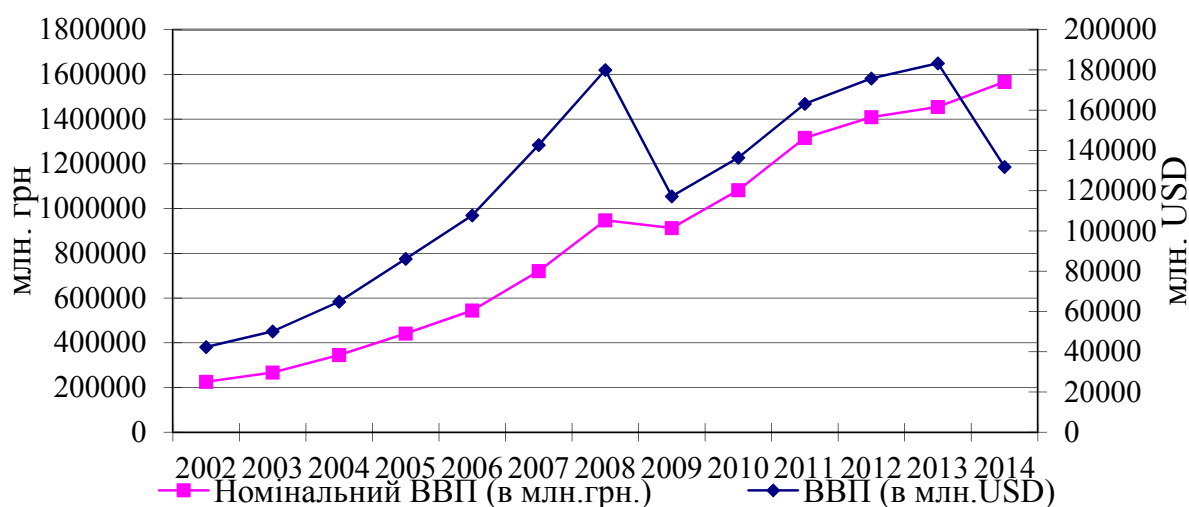

Рис. 1. Динаміка ВВП України 2002-2014 рр. [6]

За статистикою, номінальний ВВП України має постійну тенденцію до зростання – за винятком періоду фінансово-економічної кризи 2008 року. З 2010 до 2013 років обсяг реального ВВП мав тенденцію щорічного зростання, крім цього індекси фізичного обсягу за ці роки нижче 100 % не знижувалися, а отже, обсяг реального ВВП кожного наступного року дорівнював або перевищував обсяг номінального ВВП попереднього року. Така позитивна динаміка вказувала про незначне, але все ж таки зростання економіки України в загальному розумінні. У поданому графіку бачимо, як змінилася картина в 2014 році. Зростання обсягу номінального ВВП у порівнянні з 2013 роком сягнуло майже 101,5 млрд грн., або 107 %, у той самий час обсяг реального ВВП у 2014 році впав на 40 млрд грн. і зрівнявся з показником реального ВВП 2012 року. Такі значні перепади, коли номінальний ВВП зростає, а реальний падає, відбувається під час інфляції в зв'язку з ростом цін на товари та послуги з одночасним скорочення обсягів виробництва, споживання (надання) цих товарів (послуг). У підсумку скорочується купівельна спроможність населення та падіння рівня життя.

Для порівняння, за даними МВФ, ВВП на душу населення, розрахований за показником паритету купівельної спроможності наведено на рис. 2. З наведеного рисунку простежується чітка тенденція за останні три роки (2012–2014) між обсягом реального ВВП та ВВП за ПКС, а саме: падіння реального ВВП в 2014 році та досягнення рівня 2012 року, так і падіння ВВП за ПКС в 2014 році в порівнянні з 2013 роком та майже досягнення рівня 2012 року.

Оцінюючи соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту, можна стверджувати, що дефіцитне фінансування економіки та інших сфер державної діяльності може бути вигідним, раціональним і виправданим за умови, коли темпи приросту ВВП будуть випереджувати приріст обсягів бюджетів, бюджетних дефіцитів і видатків на обслуговування державного боргу. Дефіцит державного бюджету у 2014 році склав 78,1 млрд грн., що становить 113,8% граничного обсягу, встановленого законом про Державний бюджет України на 2014 рік, та 88,1% річного плану з урахуванням змін. Порівняно з 2013 роком розмір дефіциту державного бюджету збільшився на 13,4 млрд грн., або на 20,7% [7]. Якщо порівняти зміну номінального

ВВП у 2014 році, яка склала 7,5% із збільшенням розміру державного дефіциту, то можна зробити висновок, що цей фактор оказує негативний вплив на соціально-економічний розвиток країни.

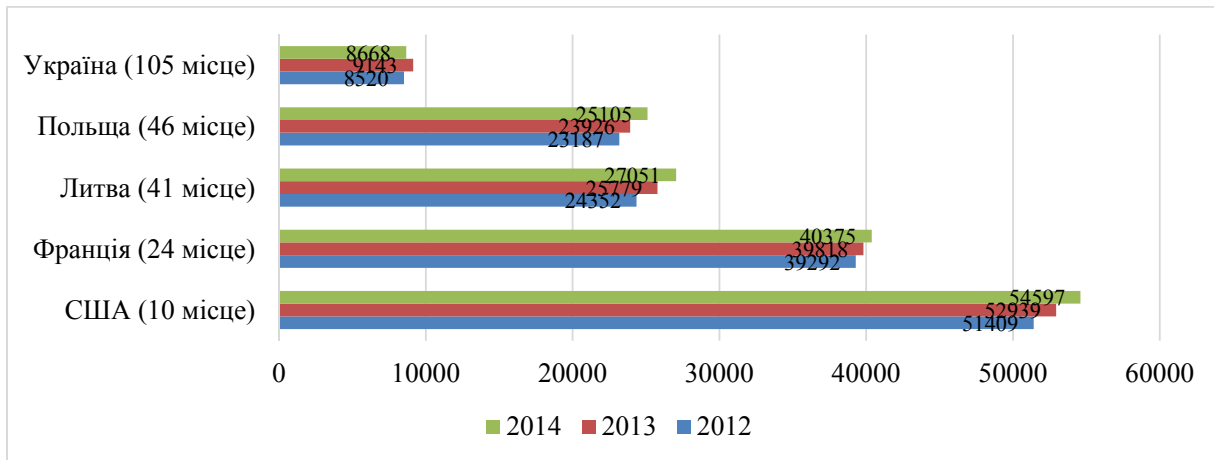

Рис. 2. Динаміка на душу населення за ПКС за 2012-2014 рр. (згідно з рейтингом МВФ, дол. США) [8]

За даними Міжнародної організації з міграції, станом на кінець 2015 року за межами України працюють 5,8 млн. українських заробітчан, що становить 11,5% населення України. За підрахунками експертів, втрати України від відтоку спеціалістів щороку становлять близько 15 млрд. дол. Проте, українські трудові мігранти щороку перераховують в Україну 5-9 млрд. дол., що становить 5-8,5% ВВП і практично дорівнює сумі іноземних інвестицій, що надходять в Україну.

Як показує світова практика, спроби жити незалежно від світового співтовариства до успіху не приводили, навпаки ізольованість країн призводила до гальмування соціально-економічного прогресу. Одним з показників що характеризує рівень включеності країни в світогосподарські зв'язки, або ступінь "відкритості" економіки це сальдо зовнішньоторговельного балансу. Сальдо зовнішньоторговельного балансу України у 2014 році було позитивним та дорівнювало 5,1 млрд. дол. США.

За даними Державної служби статистики України, експорт українських товарів скоротився на 14,8% порівняно з відповідним показником 2013 року і склав 54,0 млрд. дол. США. У цілому по торгівлі товарами коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 0,99 (за 2013 рік – 0,82). При цьому зовнішньоторговельні операції проводилися з партнерами зі 168-ми країн світу. Товарний імпорт України становив 54,4 млрд. дол. США, що менше відповідного показника 2013 року на 29,4%. На зменшення товарного імпорту та експорту вплинули події 2014 року.

Обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну у вигляді акціонерного капіталу на 1 жовтня 2015 року склав 43,95 млрд. дол., що на 1,1 млрд. дол., або на 2,6% більше, ніж у минулому кварталі (рис. 3). Державний комітет статистики зафіксував приріст ПІІ другий квартал поспіль, тоді як до цього інвестиції падали протягом п'яти кварталів, що багато в чому зумовлювалося девальвацією гривні. Проте через сильне падіння гривні на початку року в цілому за дев'ять місяців ПІІ в Україну скоротилися на 3,9%, або на 1,81 млрд. дол., в тому числі негативна курсова різниця склала 3,65 млрд. дол.

Україна входить у групу країн, які лідирують за темпами скорочення населення. За даними Державного комітету статистики України з чисельності населення можна зробити висновок, що відбувається його скорочення протягом 2010-2015 рр. на 6,2%, і станом на 1 грудня 2015 року загальна чисельність населення склала 42774,6 тис. осіб

[9].

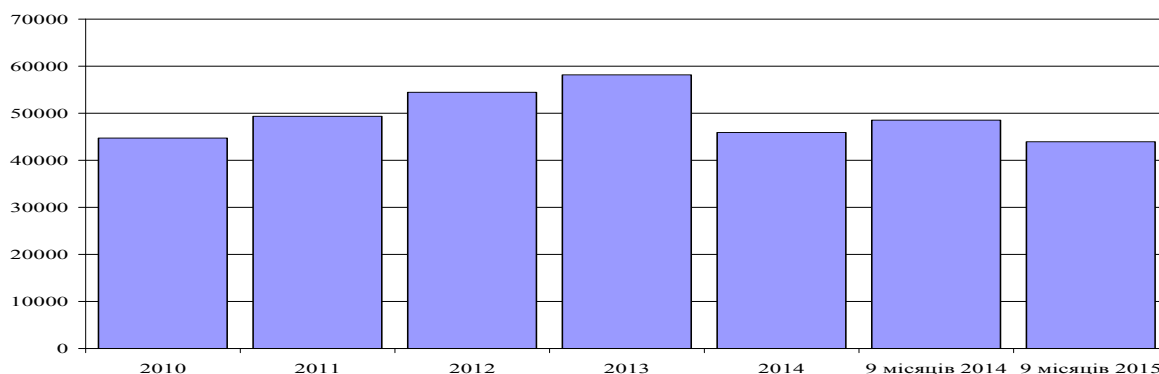

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції в економіку України [9]

Підсумовуючи вищенаведене, визнаємо, що формування дієвої соціальної політики в державі та активізації процесів модернізації національної економіки слід сконцентрувати зусилля на усуненні конкретних чинників зменшення кількості населення, а саме: високий рівень смертності; невисокий рівень народжуваності.

В Україні у 2014 р. частка людей у віці понад 60 р. становить 21,8%, поряд з цим, за шкалою ООН старим населення вважається тоді, коли частка населення країни у зазначеному віці становить більше 7%. Тому населення України оцінюють як дуже старе.

В 2014 р. чисельність зайнятого населення в Україні становила 18073,3 тис. осіб або 42% від загальної чисельності населення (рис. 4). В майбутніх періодах частка зайнятих буде лише скорочуватись, тобто зростатиме навантаження на дану категорію населення непрацездатними громадянами.

Чисельність економічно активного населення впродовж 2010-2013 років була стабільна. У 2014 році кількість економічно активного населення зменшилася на 4,5% – з 20,8 млн. осіб у 2013 р. до 19,9 млн. осіб у 2014 р., забезпечивши тенденцію до скорочення впродовж 2015 року.

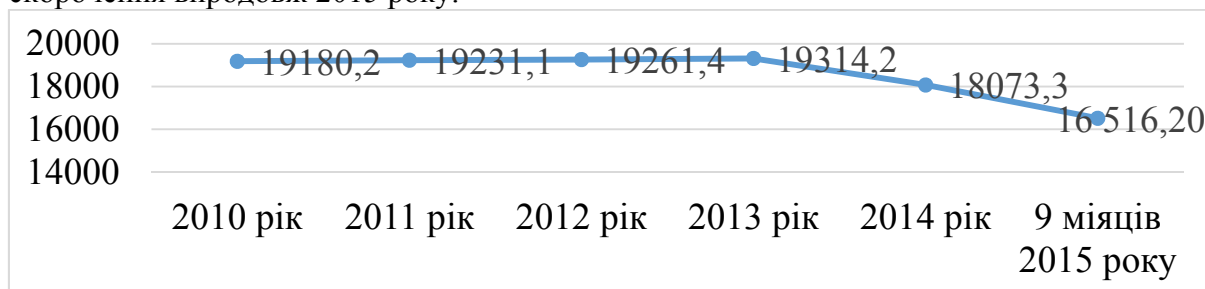

Рис. 4 Населення, зайняте економічною діяльністю, (тис. осіб) [9]

Для України є вражаючим стан бідності населення. Згідно з дослідженням рівня життя українців, проведеного ООН, абсолютна більшість населення України (80% населення) живе за межею бідності. Згідно зі стандартами ООН, за межею бідності живуть люди, які на день витрачають до \$5 (105 грн. на 2015 рік). Експерти ж підраховали, що прожитковий мінімум в Україні – 33,5 грн. на день (\$1,5). Слід зазначити, що населення бідних країн Африки в середньому щодня витрачає \$ 1,25.

Слід зазначити, що такий вимір розвиненості соціального потенціалу України, як якість життя українського соціуму, обумовлений існуванням низки факторів опосередкованого впливу на масштаби вихідного елементарного потенціалу (соціетальних резервів, ресурсів і можливостей). Ключовим показником добробуту населення є наразі рівень доходу. У середньому по Україні у структурі доходів близько 41,0 % припадає саме на заробітну плату працівників. Звідси можна репрезентувати ще один макроекономічний індикатор та його трансформацію за останні роки рис. 5.

Відтак, згідно зі статистичними даними Державної служби статистики України, об'єктивними є такі структурно-динамічні зрушення: триває тенденція зменшення кількості працівників, оплата праці яких перебуває у межах мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством (частка населення із загальними доходами на місяць нижче прожиткового мінімуму за станом на 2010 р. дорівнювала 8,8 %, у 2011 р. – 7,8 %, у 2013 р. – 5%, а у 2014 р. – 4,4 %). Водночас необхідно відзначити відсутність залежності розміру заробітної платні від професійно-кваліфікаційного рівня працівників як у сфері послуг, так і виробництва.

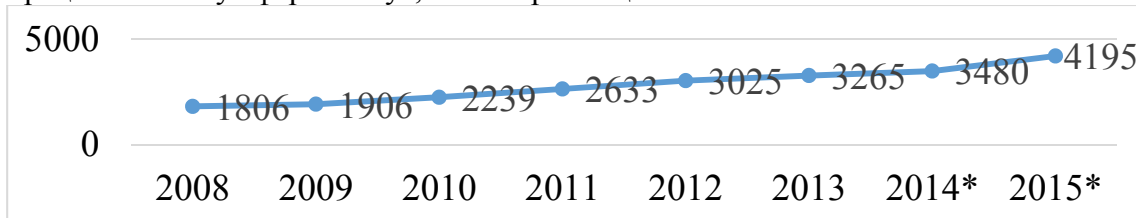

Рис. 5 Середньомісячна заробітна плата (у розрахунку на одного штатного працівника, грн.) [9].* Україна (без урахування АР Крим і м.Севастополя)

Загальна величина номінальних доходів населення України у 2014 р. становила 1191,1 млрд. грн. Середньомісячний наявний дохід на 1 особу становив 2308,4 грн. Порівняно з 2013 р. середньомісячний наявний дохід збільшився на 3,0%, проте реальний дохід, який враховує інфляцію, зменшився на 8,4%. У структурі доходів на доходи від заробітної плати припадало 39,9%, на соціальні допомоги та трансферти - 37,2% [9].

У 2014 зарплати та пенсії українців, виражені в доларах США, впали до рівня 2006 року. Реальні величини, скориговані на рівень інфляції, поки що зменшувалися повільним темпом, але ситуацію може змінити майбутнє зростання цін (рис. 6).

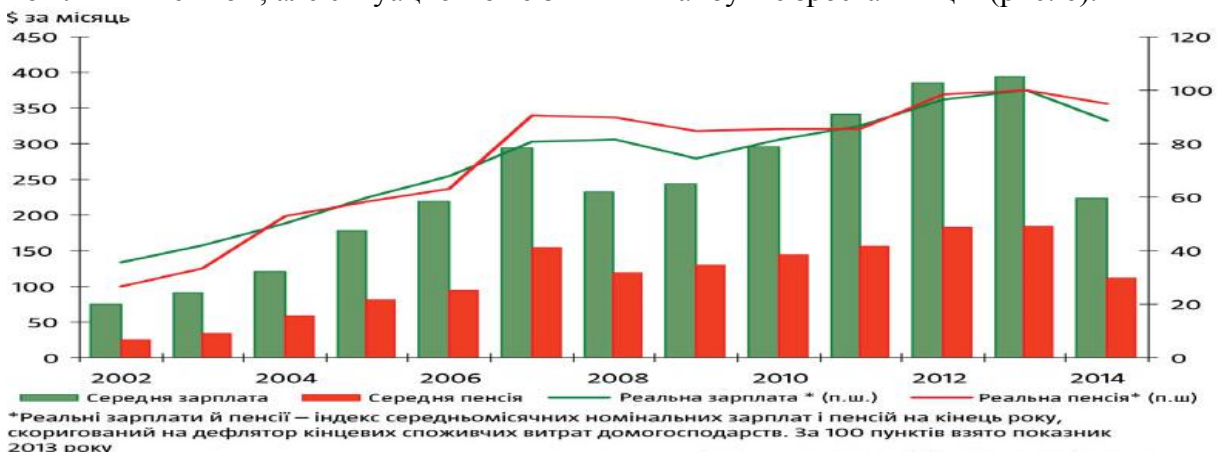

Рис. 6 Динаміка реальних зарплат і пенсій в Україні у 2002-2014рр. [10]

Доларовий еквівалент доходів і кількість осіб, які працюють чи отримують пенсію, не повністю відображають рівень життя населення та ступінь його падіння. Треба враховувати, що ціни не на всі товари та послуги, які споживають українці, прив'язані до долара. Тому знецінення гривні відображене в цінах лише частково. За даними Державного управління статистики, у листопаді індекс споживчих цін (ІСЦ) зріс на 21,8% за рік. Це середнє значення по економіці, яке є загальноприйнятим вимірником інфляції в країні. Якщо відштовхуватися від нього, то реальні зарплати та пенсії, тобто купівельна спроможність доходів, за рік знизилися лише відповідно на 12% і 5%.

За даними компанії GfK, у III кварталі 2014-го оцінка населенням своїх доходів засвідчила, що 11% українців змушені заощаджувати навіть на харчах, ще 23% на

продукти грошей вистачає, але бракує на одяг і взуття, 41% не має проблем із їжею та одягом, але не може собі дозволити хороший костюм чи мобільний телефон. Отже, динаміка цін на їжу, одяг і житлово-комунальні послуги визначає рівень купівельної спроможності абсолютної більшості (принаймні $\frac{3}{4}$ українців).

Якщо врахувати вплив на реальні доходи зростання в ціні найнеобхідніших товарів, то вийде, що зменшення обсягів споживання їжі та одягу має об'єктивні причини, хоча попит у цих сегментах украї нееластичний. Також це стосується інших статей витрат, які впливають на падіння відповідних ринків.

З явищем бідності тісно пов'язане безробіття населення. Офіційна статистика констатує наявність в Україні станом на 1 вересня 2015 року кількість зареєстрованих безробітних становила 414,7 тис. осіб, що становить близько 1,5% всього працездатного населення [9]. Але, провідний експерт інституту економічних досліджень і політичних консультацій Олександра Бетлій стверджує, що реальний рівень безробіття в Україні не менше 7%.

За останніми оприлюдненими даними Державної служби статистики України, рівень безробіття населення віком 15–70 років, визначений за методологією Міжнародної організації праці, в Україні в I кварталі 2015 року становив 9,6% економічно активного населення табл. 2.

Таблиця 2

Економічна активність населення у віці 15-70 років (за даними вибіркового обстежень населення з питань економічної активності)*

	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	9 місяців 2015 року
Економічно активне населення, (тис. осіб)	20894,1	20893,0	20851,2	20824,6	19920,9	18153,8
Рівень економічної активності населення, (%)	63,6	64,2	64,5	64,9	62,4	62,5
Населення, зайняте економічною діяльністю, (тис. осіб)	19180,2	19231,1	19261,4	19314,2	18073,3	16 516,2
Рівень зайнятості населення, (%)	58,4	59,1	59,6	60,2	56,6	56,9
Безробітне населення (за методологією МОП), (тис. осіб)	1713,9	1661,9	1589,8	1510,4	1847,6	1637,6
Рівень безробіття населення (за методологією МОП), (%)	8,2	8,0	7,6	7,3	9,3	9,0
Економічно неактивне населення, (тис. осіб)	11945,0	11657,4	11456,9	11270,1	12023,0	10869,6

*За даними Державної служби статистики України (без урахування тимчасово окупованих територій АР Крим та м. Севастополь)

Отже, вищезазначені показники – рівень зареєстрованого безробіття і рівень безробіття, визначений за методологією МОП, розраховуються за різною методологією і тому не суперечать один одному, а відображають різні явища на ринку праці. З наведеної таблиці можна зробити висновок, що до 2013 р. відбувалось зменшення рівня безробіття в країні, та за останні два роки він збільшився на 2 відсотки. Соціально-економічні наслідки безробіття розглядаються поряд із проблемами бідності й соціальної нестабільності як одні з найбільш гострих глобальних і національних проблем.

До негативних наслідків безробіття з економічної точки зору можна віднести скорочення податкових надходжень, зменшення ВВП країни, падіння життєвого рівня, втрата кваліфікації безробітними, зростання витрат на допомогу безробітним, нівелювання цінності результатів навчання. До соціальних відносяться – посилення соціальної напруги, загострення кримінальної ситуації, посилення соціальної диференціації, падіння трудової активності.

Згідно результатів багаторічного проекту Інституту соціології НАН України, напередодні 20 річниць незалежності України, виявлено досить цікаву закономірність: практично половина суспільства (47,4%) дуже шкодують за розпадом СРСР. Загалом соціально-економічна ситуація в країні оцінюється як важке життя, але є можливість його терпіти (дана ситуація спостерігається з 2008 року). На кінець 2012 року лише 14,9% українців плекають віру у майбутні кращі зміни в країні. Крім того, 48% працевлаштованих українських спеціалістів заявили, що лише чекають можливості, щоб виїхати із України, 43% всерйоз задумуються над працевлаштуванням за кордоном, і лише 4% неготові виїжджати з України. Більше того, доходи знижуються, про що свідчить навіть офіційна статистика. За даними Державного управління статистики, у січні 2015 року середня зарплата зменшилася у різних галузях. У сільському господарстві - з 2869 грн до 2482 грн, у фінансовій та страховій сфері - з 8171 грн до 7192 грн, в освіті - з 3064 грн до 2542 грн. [11].

Згідно з опитуванням компанії Research & Branding Group дві третіх жителів країни відзначають зменшення рівня доходів протягом 2015 року. Через глибоку девальвацію гривні і падіння ВВП ціни ростуть високими темпами. Непередбачувана ситуація в країні змусила багатьох взяти курс на економію. Таку тенденцію ілюструють статистика та опитування, за даними Research & Branding Group, 56% українців почали економити на продуктах, 53% - на одязі.

Таким чином, зменшення грошових доходів населення призведе до стагнації економіки держави, що обумовлюється тим, що:

- населення стає неплатоспроможним, та попит на внутрішньому ринку товарів та послуг скорочується що призводить до зменшення ділової активності;
- зменшується частина доходів, яка спрямовувалась на формування заощаджень у банківській та страховій системах, що зменшує інвестиційні ресурси держави, та зменшує інвестиційну активність та уповільнює соціально-економічний розвиток.

Проведений аналіз соціально-економічного стану країни дозволив визначити наступні особистості які загалом відображають тенденцію соціальної складової українського суспільства. Україна має самі високі темпи смертності осіб працездатного віку, в першу чергу чоловіків, в Європі. Крім того, 82% українців помирає від неінфекційних хронічних хвороб.

За даними ООН, Україна входить у перелік з дев'яти держав, де тривалість життя нижча від показників 1970-х років. За кількістю звернень до Європейського суду з прав людини Україна посідає 5 місце. Незважаючи на весь свій природний, аграрний та промисловий потенціал, Україна залишається однією з найбідніших країн Європи, реальний ВВП на душу населення з урахуванням паритету купівельної спроможності трохи більший 2 тис. дол. США.

Дослідження вітчизняної соціально-економічної політики та її реалізації дозволив отримати наступні оцінки:

1. Оцінка з позиції уряду та Президента України. Ця оцінка досить оптимістична та обнадійлива, за нею повністю охоплено опікою з боку держави малозабезпечені та соціально-незахищені верстви населення.

2. Оцінку соціально-економічного становища України вітчизняними фахівцями та експертами. Визначені проблеми винесено на обговорення Верховної Ради України. Але, на жаль, кардинальних заходів не було прийнято, лише спостерігається констатація фактів наявності проблем.

3. Оцінка закордонних експертів та міжнародних організацій. Міжнародна оцінка визначає Україну як одну із найбідніших країн світу, при тому що тенденція до погіршення соціально-економічної ситуації з кожним роком все більше наростає.

Отже, проблема реального стану соціальної сфери для України досить гостра незважаючи на урядові пріоритети та ініціативи Президента. Крім того, ця гострота має тенденцію до подальшого нагнітання.

Кардинальне вирішення проблем соціальної сфери та вихід із деградаційного стану можливий лише за умови реформуванні цінкових відносин у суспільстві. А це стане можливим лише в єдиному випадку, коли грошово-матеріальні потоки приймуть природну необхідність та відповідатимуть прискореному характеру товарообмінних процесів в економіці країни. Крім того, природну необхідність та прискорений характер товарообмінних процесів може забезпечити лише державна система управління, як система, що налаштована на еволюційний розвиток.

При формуванні системи соціально-економічного розвитку України слід спиратися на об'єктивну оцінку існуючої ситуації. Ефективність системи соціально-економічного розвитку оцінюється за показниками конкурентоспроможності національної економіки (індекс світової конкурентоспроможності, індекс сприйняття корупції, індекс людського розвитку, індекс легкості ведення бізнесу, глобальний інноваційний індекс, індекс економічної свободи, індекс глобалізації, тривалість життя, індекс благополуччя, глобальний індекс миру, індекс свободи преси, SEDA (аналіз стійкості економічного розвитку країни)); динаміки ВВП; показниками експорту та імпорту товарів і послуг; обсягом прямих іноземних інвестицій; кількістю населення зайнятого економічною діяльністю; економічною активністю населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Етнічний довідник: поняття та терміни [Електронний ресурс] / Л. Аза, Е. Афонін, Л. Васильєва, І. Винниченко, В. Євтух та ін. – Режим доступу: <http://etno.uaweb.org/glossary/index.html>.
2. GLOBAL METRICS FOR THE ENVIRONMENT [Електронний ресурс] // Environmental Performance Index. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://epi.yale.edu/>.
3. Бочі А. УКРАЇНА У СВІТОВИХ РЕЙТИНГАХ [Електронний ресурс] / А. Бочі // Вісник: Офіційне видання Державної фіскальної служби України. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9160>.
4. Рейтинги [Електронний ресурс] // Informal. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://informal.com.ua/category/ratings/>.
5. KOF Index of Globalization: Definitions and Sources [Електронний ресурс] // KOF Swiss Economic Institute. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://globalization.kof.ethz.ch/>.
6. Валовой внутренний продукт Украины [Електронний ресурс] // Фінансовий портал МІНФІН. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>.
7. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (СМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2015. -77с.
8. Холошин М. ВВП України та його вплив на життя українців [Електронний ресурс] / Матвій Холошин // UkrMedia інтернет-газета. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukr.media/+2604/241410/>.
9. Публікація документів [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України – Режим доступу до ресурсу: ukrstat.org.
10. Волков Ю. Е. Социальное управление как вид управленческой деятельности в общественных системах/ Ю.Е. Волков // Социально-политический журнал. – 1997. – № 3. – С. 70
11. Дубенська О. Україна: курс на бідність [Електронний ресурс] / О. Дубенська // Економічна правда. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/03/30/536010/>